

provincie **HOLLAND**
ZUID

Aan Provinciale Staten

GS brief aan Provinciale Staten

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
5 januari 2021

Ons kenmerk
PZH-2020-760166749
DOS-2020-0000155

Bijlagen
3

Onderwerp
Uitvoering hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw

Geachte Statenleden,

Naar aanleiding van de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw die u op 16 september heeft besproken, ontvangt u in deze brief meer informatie over 1) geleerde lessen uit de Innovatie Agenda Duurzame Landbouw in de periode 2016-2020, 2) de uitvoeringsaccenten voor de komende periode en 3) een overzicht van Rijksprogramma's waarin landbouw een belangrijk onderwerp is.

1. Wat we leren van de Innovatie Agenda Duurzame landbouw

De Innovatie Agenda Duurzame landbouw is in 2016 met een brede groep spelers uit de Zuid-Hollandse landbouw opgesteld. De agenda richt zich op de grondgebonden landbouw en de noodzaak om daar een verduurzamingsslag in te maken. De inhoudelijke thema's uit de Hoofdlijnennotitie Vitale landbouw sluiten aan bij Innovatie Agenda en gaan over het stimuleren van een regionaal voedselsysteem, het bevorderen van kringlopen, vergroten van de biodiversiteit en ontwikkeling van de landbouweconomie. De aanpak bestaat uit drie pijlers: 1) een netwerk met koplopers, 2) een kennis- en ontwikkelprogramma en 3) proeftuinen. Dit is ook wel De Zuid-Hollandse Voedsel families gaan heten.

De proeftuinen zijn gefinancierd vanuit de Uitvoeringsregeling POP3 inclusief de middelen van het Europese Plattelands Ontwikkelings Programma. Momenteel zijn er 31 proeftuinen in uitvoering of uitgevoerd. Daarnaast zijn 10 proeftuinen net toegekend of zitten in het proces van toekenning. Het samen experimenteren en innoveren heeft een rijke oogst aan informatie en inzichten opgeleverd. De hoofdpunten hiervan zijn opgenomen in deze brief, een meer uitgebreide toelichting is opgenomen als bijlage 1.

A. Wat hebben we geleerd over innovatie en transitie in de landbouw

We hebben de enorme drive en ondernemingszin gezien van de Zuid-Hollandse landbouwsector. We hebben geleerd dat het noodzakelijk is om naast boeren ook ketenpartijen te betrekken bij verduurzaming en verandering in de sector. Boeren alleen kunnen de transitie niet in gang zetten, laat staan laten slagen. Het samenbrengen van ketenpartijen blijkt een belangrijke taak voor de

provincie. De proeftuinen die daaruit ontstaan gaan stuk voor stuk over belangrijke uitdagingen voor de grondgebonden landbouw in Zuid-Holland. Ook bleek de financiering van de proeftuinen met de POP3 middelen uitdagender dan vooraf gedacht.

B. Innovatie in de proeftuinen zelf

In de proeftuinen worden mooie stappen gezet. Kringlooplandbouw krijgt bijvoorbeeld invulling in proeftuinen waar graan uit de akkerbouw wordt ingezet als veevoer voor melkveehouders (Graanwaard); of met samenwerking en proeven rondom precisiebemesting. Ook wordt geëxperimenteerd met nieuwe stalvloeren of Bokashi (gefermenteerde planten) als bodemverbeteraar. Ondernemers werken aan het opzetten van nieuwe ketens en producten zoals bijvoorbeeld in proeftuin 'Elke Melk' waarbij de melk van individuele koeien in de supermarkt te koop is.

In de proeftuinen in de Hoeksche Waard is verder aandacht voor biodiversiteit en bodemkwaliteit. Op systeemniveau wordt gewerkt aan het inzichtelijk krijgen van de werkelijke kosten en prijs van Zuid-Hollandse landbouwproducten (Goedemarkt); of het stimuleren van regionale producten bij de consument (De Kortste Weg).

C. Belemmeringen voor de volgende stap in de verduurzaming van de landbouw in Zuid-Holland

Vanuit de praktijk worden belangrijke lessen geleerd over de verduurzaming in de landbouw.

Samen met onze kennispartners komen we met de volgende observaties en belemmeringen:

- Bewustwording binnen de overheid is een belangrijk aandachtspunt. Nieuwe initiatieven, zoals een voedselbos, passen meestal niet goed in bestaande structuren en begrippen van de overheid. Dat kan leiden tot onnodige controle en administratie. Kennismaking met nieuwe initiatieven en het leren doorgronden ervan, helpt om koplopers beter te ondersteunen.
- Kennisdeling en matching studenten. Veel ondernemers in het netwerk geven aan dat ze graag kennis willen delen. Een kennisloket voor informatie over bijvoorbeeld voedselveiligheid of certificeringen is een welkome hulp en kan ook benut worden om studenten te matchen aan een onderzoeksvraag bij ondernemers.
- Grond: Grondeigenaren, zoals de provincie Zuid-Holland, kunnen hun grondposities gericht inzetten voor transitie door meer rekening te houden met duurzaamheid in het toekennen en beheren van grond. Zo kan er meer ruimte ontstaan voor vernieuwing.
- Wet- en regelgeving: Knellende wet- en regelgeving kan koplopers in de weg staan. Zo ervaren sommige proeftuinen moeilijkheden of vertraging door wetgeving voor mest- en afvalstoffen. Meer experimenteeruimte is noodzakelijk voor innovaties, maar het blijkt erg ingewikkeld om dit te organiseren. Bovendien is er behoefte aan regelgeving in bestemmingsplannen om fluctuerende grondprijzen te voorkomen. En er is behoefte aan instituties en regels die de diversiteit, kleinschaligheid en transitie bevorderen, bijvoorbeeld voor een andere datumcodering van voedsel dat regionaal wordt afgezet.
- Prijzen: Wie betaalt de prijs voor de transitie? Nu zijn dat vaak de kleine ondernemende vernieuwers. Een sociale en/of duurzame meerwaarde leveren, heeft vaak gevolgen voor de prijs van een product, terwijl gangbare producten goedkoper blijven. Dat is een rem op vernieuwing. Overheidspartijen (provincie, waterschappen) kunnen samen bijdragen aan eerlijkere prijzen, bijvoorbeeld door groenblauwe diensten te belonen.

D. Vervolg Innovatie Agenda Duurzame Landbouw

In het coalitieakkoord is de voorzetting van Voedsel families Zuid-Holland opgenomen. Inmiddels is deze aanpak geïntegreerd in de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw. Voor de komende periode hebben wij de ambitie om deze aanpak meer te verbinden met grotere ketenspelers en de meer reguliere agrariërs. De uitwerking hiervan sluit aan op het platform dat hieronder bij de uitvoeringsaccenten wordt beschreven.

2. Uitvoeringsaccenten Vitale Landbouw

In de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw zijn de provinciale ambities beschreven voor een toekomstbestendige landbouw in 2050, waarbij economie en ecologie met elkaar in balans zijn en waarbij de landbouw een positieve bijdrage levert aan de Zuid-Hollandse biodiversiteit. Deze vitale landbouw wordt gekenmerkt door 1) kringlooplandbouw, 2) meer ruimte voor biodiversiteit, schoon water en een aantrekkelijk landschap en 3) een grotere afzet van lokaal geproduceerd en gezond voedsel. Belangrijke randvoorwaarde is de economische vitaliteit van de sector. Daarbij is aandacht voor agrarisch ondernemerschap en een bredere maatschappelijke inbedding van en waardering voor de sector in de samenleving.

Voor het jaar 2021 is hiervoor een bedrag van € 750.000 aan werkbudget begroot. Centrale vraag hierbij is: 'wat gaat de provincie het komende jaar concreet doen om haar ambities te bereiken'? Daarbij wil de provincie nadrukkelijk samenwerken met de boeren, ketenpartijen en andere belangrijke partners. Net als de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw maken we daarbij onderscheid in zes soorten maatregelen; per maatregel wordt een overzicht gegeven van de activiteiten waar we in de komende periode het accent op willen leggen. Voor een vollediger beeld van onze provinciale inzet wordt verwezen de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw.

A. Innovatie

Praktijkgerichte innovatie van het landbouw- en voedselsysteem. Uitvoeringsaccenten liggen bij:

- herpositionering van het netwerk Voedsel families Zuid-Holland, vanaf 2021 gaat een jaarplan hiervoor de basis vormen;
- het ondersteunen van nieuwe initiatieven voor korte ketens;
- het opzetten van nieuwe proeftuinen en Groene Cirkels;
- het verbinden van bestaande lokale innovaties, zoals proeftuinen, aan een bredere gebiedsgerichte aanpak met het oog op verdere opschaling.

B. Kennis

Kennisontwikkeling is essentieel om succesvol te kunnen innoveren. Het kennisdomein landbouw en voedsel is breed. Daarbinnen is een goede focus nodig die past bij onze provinciale rol, zoals het aanleggen van een solide regionale feitenbasis. Daarom zijn in opdracht van de provincie kengetallen en trends (periode 2000-2019) van de landbouw- en tuinbouw in Zuid-Holland in beeld gebracht. Dit rapport is bijgevoegd als bijlage 2. Ook de betekenis voor de natuur willen we concreet in beeld brengen. Met andere woorden: wat zijn de effecten van natuurinclusieve landbouw op de biodiversiteit en op het vergroten en versterken van geschikte leefgebieden voor planten en dieren? Uitvoeringsaccenten voor de komende periode liggen bij:

- opstellen van een meerjarige kennis- en onderzoeksagenda samen met de bijbehorende kennisinfrastructuur van expertisecentra, andere betrokken overheden, bedrijfsleven en onderwijsinstellingen, daarbij sluiten we zoveel mogelijk aan bij wat er al is;
- het met subsidie ondersteunen van kleinschalige bottom-up kennisinitiatieven.

C. Interbestuurlijke samenwerking

Voor de uitvoering van het provinciale landbouwbeleid is samenwerking met andere overheden essentieel. Accenten in de uitvoering liggen in de komende periode vooral bij 1) het Interbestuurlijk Programma IBP, 2) aanpak stikstof en 3) het Klimaatakkoord dat is uitgewerkt naar een Zuid-Hollandse Veenweidestrategie. Daarnaast wordt ingezet op:

- samenwerking intensiveren met Rijk, gemeenten en waterschappen rond landbouw en voedsel. We willen meer als één overheid optreden vanuit gedeelde belangen en ambities;
- samen met Rijk en het Interprovinciaal Overleg meeschrijven aan het Nationaal Strategisch Plan, de Nederlandse uitwerking van het Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid;
- ontwikkeling landbouw- en voedselstrategie ten behoeve van Europese samenwerking.

D. Gebiedsgerichte aanpak

Met een gebiedsgerichte aanpak voor vitale landbouw willen we aansluiten bij de energie en dynamiek van regionale samenwerkingsverbanden. Waar mogelijk wordt dit gekoppeld aan andere gebiedsopgaven, zowel inhoudelijk als procesmatig, zoals voor de aanpak stikstof, bodemdaling, waterkwaliteit en biodiversiteit. Uitvoeringsaccenten liggen bij:

- opstarten van het project 'toekomstgericht boeren op veen' samen met Rabobank en FrieslandCampina. Rond de Nieuwkoopse Plassen, Alblasserwaard en Krimpenerwaard worden gebiedsdoelstellingen geformuleerd en vertaald naar prestatie-indicatoren per bedrijf (KPI's). Het project richt zich daarbij ook op het toepassen van innovaties, het leren van elkaar en het meten van duurzaamheidsprestaties;
- uitvoeren gebiedsgerichte aanpak stikstof en bodemdaling Nieuwkoopse Plassen, waarbij voor de landbouw de focus ligt op voldoende toekomstperspectief bieden binnen de kaders die voortkomen uit de opgaven rondom stikstof, bodemdaling, waterkwaliteit en biodiversiteit. Han Weber, Gerard Doornbos en Jan Willem Groot zijn gevraagd als kwartiermakers;
- stroomlijnen van de samenwerking met provincies, gemeenten en waterschappen in diverse programma's en het inrichten van gebiedsregie in de Zuidwestelijke Delta.

E. Platform & communicatie

We werken als provincie al gebiedsgericht samen in regionale coalities. En we werken rond landbouw en voedsel steeds intensiever samen met andere partijen. Het aanjagen, verbreden en verdiepen van (netwerk)samenwerking met (andere) externe partners krijgt daarenboven nu onze extra aandacht. Hiervoor willen we een platformfunctie opzetten. Doelen zijn het agenderen van vraagstukken, het smeden van nieuwe coalities, het samenbrengen van partijen en voeren van gesprek. Accenten voor de komende periode:

- thematische samenwerking rond verdienmodellen, kringlooplandbouw en korte ketens, gericht op inspireren, kennis delen en samenwerken
- op maat in gesprek over doelstellingen. De provinciale ambities voor een vitale landbouw willen we samen met externe partners, waaronder natuurlijk de boeren, uitwerken tot concrete

doelstellingen voor heel Zuid-Holland of voor specifieke gebieden daarbinnen. Denk bijvoorbeeld aan doelstellingen op het gebied van biodiversiteit of regionale afzet.

F. Regelgeving en instrumenten

Bij het ontwikkelen en aanpassen van regelgeving en instrumenten, liggen de uitvoeringsaccenten voor de komende tijd bij:

- het uitwerken van een provinciale grondstrategie en de toepassing van Ruimtelijke Ordening, waaronder de gerichte inzet van het instrument kavelruil;
- het ontwerpen en doorontwikkelen van instrumenten ten behoeve van een natuurinclusieve landbouw;
- het ontwikkelen van een beloningssystematiek voor duurzaamheidsprestaties waaronder de reductie van stikstof en waarbij wordt aangesloten op al bestaande afspraken tussen producent en afnemer.

3. Geactualiseerd overzicht van programma's / strategieën landbouw (Provincie, Rijk, Europa)

Voor de uitvoering van het landbouwbeleid heeft de provincie Zuid-Holland eigen middelen vrijgemaakt. Daarnaast wordt aangesloten bij de ambities en programma's van andere overheden; in de Hoofdlijnennotitie Vitale Landbouw is daarvan een overzicht opgenomen. In deze brief vindt u een geactualiseerd beeld (bijlage 3). Ook zijn drie nieuwe programma's en strategieën toegevoegd, dit betreft het Programma Natuur, Regiodeal Zuid-Hollandse Eilanden en de Bos- en Bomenstrategie.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris, voorzitter,

--

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Bijlagen:

- Resultaten van de Innovatie Agenda Duurzame Landbouw
- Rapport WEcR: Structurele ontwikkeling land- en tuinbouw en omvang agrocomplex Provincie Zuid-Holland (okt 2020)
- Geactualiseerd overzicht programma's / strategieën landbouw (Provincie, Rijk, Europa)